

URAN — DÖDLIGT HOT FRÅN TÄKT TILL FÖRVAR

24 april blev det känt att företaget Geoforum Scandinavia har fått tillstånd att leta och undersöka uranfyndigheter på fyra platser i Jämtland och Norrbotten. Tillståndet gäller i tre års tid. Kanadensiska Continental Precious Metals uppges stå bakom.

I nästan 20 år har Sverige importerat allt uran till sina kärnkraftverk. Själva har vi avvisat verksamheten -- den är för smutsig, innebär för stora hälsorisker. Vi har med andra ord låtit andra människor långt härifrån -- indianer i Kanada, aboriginer i Australien t.ex. -- lida konsekvenserna av uranbrytningen.

Uranet är relativt harmlöst där det ligger i berg. Men när man krossar uranhaltigt berg frigörs mycket strålning. Endast en del av uranet kommer till användning, resterna ligger kvar och strålar, länge. Många andra tungmetaller finns ofta med i malmen.

Senast uranbrytning var aktuell här var 1986 i trakten av Åsele. Provbörning har också skett tidigare i åtminstone ett av de nu aktuella områdena, nära Hotagen i Jämtland.

Uran bröts i liten skala vid Ranstad i Västergötland på 60-talet men när man ville återuppta verksamheten 1975 stupade planerna inför ett kraftigt motstånd bland lokalbefolkningen. Enligt Hans Lann, hos länsstyrelsens miljöskyddsenhet, lider landskapet fortfarande sviter, trots ett efterbehandlingsprogram som hittills kostat 183 miljoner kronor.

— Det var väldigt lyckosamt att det projektet [1975] inte kom till stånd, sa Hans Lann i radioprogrammet "Kaliber" (P1, 24 april).

Enligt webbtidningen DN.se omfattar de nu aktuella undersökningar endast elektroniska mätningar av berggrunden. Provbörning ingår inte. Ett framtida ansökan om tillstånd att bryta uran kräver ett regeringsbeslut. Sedan sist har miljöbalken kommit till. Bestämmelserna som omger hanteringen sägs numera vara mycket stränga.

En fråga som många ställer sig gäller huruvida företaget fått några löften om framtida utvinning. Varför lägger de pengar på att leta malm om den "aldrig" kommer att få brytas?

Motståndet lever

Det är långt ifrån säkert, att utvinning blir aktuell. Men nyheten väckte bestörtning -- och, hos många, kampminnen. SNF lovar överklaga ett eventuellt framtida beslut om provbörningar eller brytning. I Uppsala har nybildade Aktionsgruppen mot uranbrytning (c/o Gudrun Utas) organiserat en namninsamling med krav riktade till regeringen. Texten som cirkulerade Första maj lyder:

"Uranbrytning är en av de smutsigaste verksamheter som mänskligheten känner. Den innebär stora hälsorisker för

gruvarbetarna och efterlämnar enorma mängder avfall som sprider radioaktivitet, giftiga kemikalier och tungmetaller till människor och miljö.

I Sverige sa vi nej till denna hantering redan för över 20 år sedan. När nu uranpriset stiger kommer multinationella företag hit och vill bryta uran.

Vi uppmanar regeringen att klargöra att tillstånd för uranbrytning inte kommer att ges."

Att svenskt berg åter blivit intressant beror säkerligen på den kraftiga prisstegringen på uran på spotmarknaden de senaste åren. Ett kvartalsrapport på marknadsledande Camecos (Saskatchewan) hemsida noterade kraftiga prisökningar både 2003 och 2004, hela +67 % under den 12-månadersperioden som slutade september 2004.

Ekonomijournalisten Björn Lindahl beskriver (SvD 11 okt 2004) uran som en "spekulanternas dröm". Vid slutet av 1970-talet var priserna det dubbla vad de står idag. Marknaden dämpades sedan kraftigt på 1990-talet av export av billigt ryskt uran. Den exporten har nu avtagit och priserna har tredubblats under decenniet sedan 1995. Och, spår Lindahl: Den dagen kärnkraftverken börjar få panik för att det kan bli brist på uran kan priset fördubblas ännu en gång.

Priset på uran har ingen märkbar effekt på priset på kärnkraftselen. Men prisstegringarna påminner om att uran är en ändlig resurs. Den dagen den tar slut får kärnkraft-länderna finna sig i att återvinna (upparbeta) uttjänt kärnbränsle, en process som, åtminstone med dagens teknik, är bland de miljövidrigaste som finns.

Läs mer:

"Kaliber" 24 april 2005 finns som ljudprogram eller utskrift hos www.sr.se

den skandalomsusade upparbetningsanläggningen i Sellafield (England) har varit en regelrätt följetong i Medsols genom åren. Se www.folkkampanjen.se, Medsols 4/04, 1/04, 4/03, 4/01.

IDETTA NUMMER:

• DÖDLIGT HOT FRÅN TÄKT TILL FÖRVAR	1
• ÅRSMÖTET 2005	2-3
• VÅRENS YTTRANDE, BREV M.M.	4
• AVFALLSFONDEN = KOSTNADSSKYDD?	5
• VAPENSPRIDNING	6
• ESS-UPPROR I LUND	7
• LEDARE: VAD BETYDER ETT NEJ?	8

RIKS ÅRSMÖTE 2005

ÅRSMÖTET

hölls i "SOL-huset" (Solidaritetsrörelsernas hus) i Stockholm 8 april 2005.
Ett trettiotal medlemmar deltog.

Olof Hultén förde ordet. Eia Liljegren utsågs till sekreterare. Ingegerd Björklund och Ulla Grimfelt utsågs till justerare/rösträknare.
Deltagarna höll en tyst minut till minnet av förra ordförande Jorma Kahanpää.

Ordförande Göran Bryntse föredrog styrelsens verksamhetsberättelse, som mötet godkände.

Kassör Britta Kahanpää redogjorde för ekonomin. Förlust har vänts till ett modest positivt resultat, vilket glädde alla.

Miles Goldstick ifrågasatte den nuvarande placeringen av föreningens reservkapital, föreslog att det flyttas till en medlemsbank som mera ligger i linje med miljörelsens idéer, JAK eller Ekobanken till exempel. Mötet gav styrelsen i uppdrag att utreda alternativen och lämna ett förslag till höstmötet.

Britta bad årsmötet att ta ställning till förslaget, att nytilkomna medlemmar betalar bara 40 kr i medlemsavgift det första året. 40 kr föreslogs också bli avgiften för studerande, familjemedlemmar och arbetslösa. Övriga avgifter, som tidigare: 100 kr för pensionärer, 200 kr för övriga och 300 kr för stödmedlemmar. Mötet beslöt enligt förslaget.

Verksamheten under det kommande året diskuterades. Samarbetet med MJV inom MILKAS har inletts. Därutöver prioriteras arbetet med att stoppa de planerade effekthöjningarna i 8 av landets kärnkraftreaktorer, att bevaka Barsebäck 2s stängning, samt det fortsatta arbetet för Euratom-fördragets avskaffande. Nästa år blir det 20 år sedan den katastrofala olyckan i Tjernoby, som ska uppmärksammas. (Se Övriga frågor, nedan.)

Mötet valde ny styrelse enligt valberedningens förslag, vilket innebär en utökning av styrelsen till 10 personer *. Revisorerna Ola Jönsson och Birgitta Ohlsson valdes om. Till revisorsuppleanter valdes Lars Petrini och Birgitta Hernborg.

Valberedare Olof Hultén och Birgitta Möller valdes om. Vakansen efter Jorma Kahanpää fylldes inte vid mötet, utan styrelsen fick i uppdrag att värva en tredje.

Ingen medlemsmotion förelåg, utom en från Solve Thulin som på något sätt kommit på villovägar och kom styrelsen till handa först efter motionstiden. Ironiskt nog handlade Sölves förslag om en ändring av motionstiden så att den infaller närmare årsmötet. Mötet beslöt att föreslå höstmötet en ändring till "senast 6 veckor före årsmötet" (i stället för nuvarande ordningen, senast före 31 januari). Ändringen tas upp vid höstmöte, varefter den kan vinna kraft.

Bland de många "övriga frågor" diskuterades följande:

1. *Tjernobyldagen 2006.* Aktiviteter planeras redan i Gävle och i Stockholm. Mötet uppmanade alla att tänka ut lämpliga aktiviteter. *Ett sista datum för förslag till riks styrelse fastställdes till 1 september.* Förslagen diskuteras sedan vidare vid höstmötet.

2. *Strålningsmätare* 1991 hade föreningen flera strålningsmätare. Var finns dessa idag? Vad kostar en kalibrering? Evert Wikholm och Brännkyrka lokalgrupp, som väckte frågan, fick i uppdrag att besvara frågorna.

3. *Skolmaterial ** Sedan våren 2005 är Folkkampanjen åter med i Studiedagskatalogen, som numera sköts per internet. Ulla-Britta Larsson har inventerat det skolmaterial som vi har på lager och funnit att mycket är förvånansvärt relevant. Målsättningen är att materialet ska vara uppdaterat och "uppräskat" inför höstterminen. (En förteckning över materialet finns snart på vår hemsida.)

4. *Valberedning till MILKAS.* Charly Hultén och Kjell Andersson (ej tillfrågad) valdes.

5. *Centrum för förnybar energi.* Ninna Widstrand föreslog att föreningen medverkar till att bilda ett svenskt centrum för förnybar energi efter dansk förebild (OVE). Styrelsen fick i uppdrag att följa upp förslaget.

6. *Hemsidan.* Miles Goldstick föreslog en grundlig renovering av vår hemsida, som var "raffinerad på sin tid" men inte är helt modern idag.

7. *Ett uttalande från mötet* diskuterades. Charly Hultén fick i uppdrag att redigera förslaget och skicka det till pressen.

* STYRELSEN 2005/06

Göran Bryntse, Falun,
ordförande

Britta Kahanpää,
Vikbolandet, kassör,
båda på 1 år

Ledamöter:

Rolf Hansson, Söderhamn

Eia Liljegren-Palmaer,
Töcksfors

Kent Pettersson,
Nyköping

Ninna Widstrand, Lund,
alla på 2 år

Ett år kvar på sin
mandatperiod har:

Kjell Andersson,
Stockholm

Per Hegelund, Köpenhamn
Charly Hultén,
Stockholm

Magnus Svensson,
Reftele

* EFTERLYSES: FRIVILLIGA LEKTÖRER.

Finns det några medlemmar som vill åta sig att läsa genom ett och annat bland vårt gamla studiematerial och ringa in det som behöver uppdateras? Det kan handla om en broschyr eller skrift. Flera, om man så vill! Kontakta i så fall kansliet eller Ulla-Britta Larsson, tel. 08-646 2151.

* VÅR KRITIK AV SKB ABs FUD-RAPPORT 2004

kan sammanfattas i sju punkter:

1. SKB AB målar sig i ett hörn. Alternativen till KBS-3 försummas.
2. SKB AB envisas med att skilja metodvalet från platsvalet. Fel, säger vi.
3. SKB AB tycks sakna ett långsiktigt perspektiv. Studier av till exempel istiders inverkan och läckage av strålade ämnen till biosfären förskjuts till platsundersökningsfasen. Det som borde vara ett urvalskriterium tas upp först sedan platsen valts.
4. Tillgång till förvaret försvåras, kan t o m omöjliggöras av den valda tillslutningstekniken.
5. Det högaktiva avfallet kapslas in i kopparkärl. Men kopparn kan komma att korrodera relativt snabbt i den våta miljön som kustnära förvar erbjuder.
6. Den förment skyddande bentonitleran kan i själva verket underlätta transport av radioaktiva partiklar när vatten tränger in i förvaret.
7. Rapporten yppar en bitvis hejdlös övertro på vad datorkraft kan tillföra. Men datorer kan aldrig kompensera avsaknaden av en sammanhållen analys.
8. Rapporten är oöver-skådlig. Läsaren kastas mellan enskildheter, en del väl utforskade, andra inte. Finns det en genomarbetad metod för att ta hand om högaktivt avfall, är den väl dold i FUD-2004.

Mötesordförande Olof tackade deltagarna för deraas uppmärksamhet och engagemang och förklarade mötet avslutat.

Därefter intogs stärkande hemlagad soppa och macka.

"Programmet" för årets möte var ett seminarium om svensk kärnavfallshantering. Charly Hultén redogjorde för "FUD-gruppens" arbete under vår-vintern med att kommentera den senaste lägesrapporten från Svenskt kärnbränsle AB*. Miljörörelsen, inkl. Folkkampanjen, är mycket kritisk till planerna för ett djuförvar enligt KBS-3 metoden. Förutsättningarna för förvaret har ändrats i flera avseenden men SKB AB håller fast vid sitt ursprungliga koncept.

Yttrandet över FUD-rapport 2004 finns att läsa på vår hemsida och kan rekvideras från kansliet. Se också uttalandet på "SKB-dagen", sid 4.

UTTALANDE FRÅN ÅRSMÖTET

Kärnkraften måste avvecklas. Folkomröstningen 1980 sa tydligt ifrån om detta. Kärnkraften är farlig och har ingen plats i en hållbar energiframtid, varken ur miljösynvinkel eller ekonomiskt sett.

Dels lämnar själva driften ett i hundratusentals år livsfarligt avfall efter sig, dels är kärnkraft beroende av en högeligen ändlig resurs; planetens uranreserver beräknas ta slut redan under detta sekel. Uranbrytning är för övrigt en miljöfördärvande verksamhet som svenska folket bestämt avvisat för egen del.

Regeringen har insett dessa kärnkraftens nackdelar och beslutat att hörsamma folkomröstningens utslag. Det är viktigt att beslutet följs upp med konkreta åtgärder. Beslutet att släcka Barsebäck 2 är därvidlag mycket välkommet. Barsebäck är ett av de mest felplacerade kärnkraftverken i världen. Ett haveri i Barsebäck skulle kunna få otänkbara konsekvenser för Sverige, men även för vårt grannland Danmark, vars huvudstad ligger, bildligt talat, i Barsebäcks skugga.

Att stänga Barsebäck är ett steg i rätt riktning. De planerade effekthöjningarna i flera resterande kärnreaktorer innebär däremot stora kliv åt fel håll. Om Sveriges energiförsörjning ska kunna bli hållbar, får man inte bygga ut kärnkraften i smyg! Vi uppmanar regeringen att avslå de begärda tillstånden om effekthöjningarna, med början i Ringhals.

Om effekthöjningarna får göras, ökar Sveriges beroende av kärnkraftsel. Incitamenten för effektivisering av vår elanvändning försvagas, vilket även ökar samhällets sårbarhet. Effekthöjningarna förvärrar också kärnkraftens miljöpåverkan: reaktorernas radioaktiva utsläpp liksom mängderna högaktivt kärnavfall ökas avsevärt.

Övergången till en hållbar energiförsörjning kräver mer än att den miljöfarliga kärnkraften avvecklas. Regeringen bör också

- stimulera effektivare energianvändning
- stimulera utvecklingen av förnybara energikällor

Ett verksamt styrmedel i båda dessa avseende vore en övergång till 100% rörliga eltaxor, d v s att baka den nuvarande fasta nätavgiften in i förbrukningskostnaden. Därmed får förbrukaren en kraftfull uppmuntran att hushålla med elenergin, som ju är en av förutsättningarna för att Sverige uppnår miljömässig hållbarhet.

VETENSKAPSMAGASINET (SVT) TAR PARTI

Brev till Granskningsnämnden för radio och tv

Angående TV 2:s program VETENSKAPSMAGASINET, Annandag påsk 28 mars 2005 (del 2 av 10): Hur trimmar man ett kärnkraftsverk? Hur kan färre reaktorer ge mer kraft? Programmet undersöker vad som händer med den planerade avvecklingen.) Programledare: Rasmus Åkerblom

Kärnkraftens "förspelet" och "efterbörd" förtegs

Programmet följer – till synes – sin avsikt enligt programpresentationen. Sakligt förklaras, vad den pågående effektiviseringen av de återstående svenska kärnkraftsverken innebär.

I ett försök att göra det hela enkelt används liknelsen mellan att trimma ett kärnkraftsverk och att trimma en bilmotor för att få ut mer effekt.

Man visar hur kärnbränslet (urankutsarna) packas tätare, så att den sk neutronbombningen intensifieras i reaktorn. Proceduren, som sköts från ett manöverbord, liknas vi ett bräddspel..

Allt är i sak riktigt, men den underliggande avsikten är att endast beskriva hur bekymmersfritt man kan hantera kärnkraft utan att nämna negativa konsekvenser.

Intet ord nämns om kärnkraftens förutsättningar: uranbrytningen och den radioaktiva förgiftningen av sjöar och landområden (ofta i ursprungsfolks domäner); den energikrävande anrikningen av uranet; den rigorösa bevakningen av hela tillverknings- och förbränningsprocessen.

Intet ord nämns om reaktorbränslets förändring och dess innehåll efter förbränningen. Bränslet har då blivit tre miljoner gånger så radioaktivt som före förbränningen. Genom uranförförbrukningen har man skapat ett hög-radioaktivt avfall, som måste förvaras skilt från allt liv i minst 100 000 år. Det är kärnkraftens efterbörd och den är begärlig vid tillverkning av kärnvapen och DU (depleted uranium), ett slags extra tunga bomber.

I programmet används ett vanligt reklamtrick: en aning förlöjligande av det redan beprövade – i detta fall vattenkraftsverk.

Programmet genomsyras av en förförisk cowboyanda, där spel, spänning och risktaganden ingår. De svängiga låtarna i den bakomliggande ljudmattan och de snabba klippen förstärker det glättiga intrycket.

Vi förutsätter att en presentation av ett tv-program, som utger sig för att förmedla vetenskap, för fram flera sidor hos den verksamhet som beskrivs, både positiva och negativa.

VI ANSER ATT DETTA PROGRAM VILSELEDER ALLMÄNHETEN, FRAMFÖR ALLT GENOM ATT UNDANHÅLLA VIKTIGA SAMBAND.

Programmets förtjänst är, att det förtydligar det politiska dubbelspelet: att både avveckla och utveckla kärnkraften. VI FINNER DOCK ATT DET BRISTER I OPARTISKET.

Stockholm den 20 april 2005-04-20

Styrelsen för Stockholms lokalgrupp av FOLKKAMPANJEN MOT KÄRNKRAFT-KÄRNVAPEN, genom Ulla Grimfelt, ordförande

Brev till Mona Sahlin, 26 jan 2005

Angående effekthöjningar i befintliga kärnkraftverk

Med anledning av kraftindustrins planer på ökad produktion vid kärnkraftverket Ringhals genom höjning av reaktorernas effekt vill Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen framhålla följande:

Den planerade höjningen av den termiska effekten i reaktorerna Ringhals 1 och Ringhals 3 kommer att öka mängden radioaktiva utsläpp och högaktivt avfall på ett oacceptabelt sätt. Dessutom ökar riskerna vid ett eventuellt haveri eller en terrorattack.

Sårbarheten i elsystemet ökar p g a den ökade storskaligheten. Beroendet av kärnkraften kommer också att öka.

En höjning av den termiska effekten i kärnkraftsreaktorerna är således oförenlig med regeringens uttalade ambition att avveckla kärnkraften i enlighet med resultatet av folkomröstningen år 1980.

Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen motsätter sig således bestämt den planerade och av SKI godkända höjningen av effekten i Ringhals 1 och Ringhals 3 på sammanlagt 420 MW reaktoreffekt, motsvarande 140 MW ökad elektrisk effekt.

Med vänlig hälsning,

Göran Bryntse

Ordf., Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen

RÄTTELSE

Ett olyckligt och oförklarligt skrivfel drabbade artikeln i förra numret om följderna av Tjernobyli i norra Sverige. Martin Tondels m.fl. studie, som fann en betydande ökning av cancerfallen i regionen, omfattade *en miljon* människor, inte ett tusen, som det stod i artikeln. Vi beklagar.

KOSTNADSTÄCKNING ELLER HÖGKOSTNADSSKYDD?

Till Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen har beretts tillfälle att yttra sig över utredningen Betalningsansvaret för Kärnavfallet (SOU 2004:125), och vi önskar avge följande remissyttrande.

Våra synpunkter i sammandrag:

. Förvaringen av det radioaktiva avfallet är fortfarande en olöst fråga, och kärnkraften måste bland annat av denna orsak, avvecklas så snart det är möjligt.

. Vi tillstyrker utredningens förslag att betalningsansvaret ska läggas på moderbolagen i kärnkraftsföretagen, inte som nu på de enheter som driver reaktorerna.

. Vi motsätter oss en konstruktion som innebär att avgifterna sänks under de kommande åren. Utredningens kartläggning visar att risken är stor för större kostnader för projektet, vilket tvärtom motiverar högre avgifter.

. Mot bakgrund av de brister som utredaren funnit menar att vi att en opartisk granskning av hela KBS-projektet måste genomföras. En sådan granskning, som kan ske med hjälp av fristående internationell expertis, bör inkludera en kritisk granskning av de valda metoderna, en bedömning av den tekniska och vetenskapliga nivån i det svenska projektet och en internationell jämförelse av teknik och kostnadsuppskattningar.

. I enlighet med de synpunkter som framförts av professor Carl Reinhold Bråkenhielm vill vi framhålla att det måste avsättas medel för en långsiktig försäkringsfond som kan ta över ansvaret för avfallet efter det att slutförvaret stängts. /---/

Folkkampanjens grundläggande inställning

Det radioaktiva avfallet är en av kärnkraftens största problem, och är ensamt ett tillräckligt skäl för att inte utnyttja denna energikälla. Inga helt säkra metoder för förvaringen och hanteringen av avfallet har ännu kunnat presenteras. Osäkerheten kring den svenska KBS-metoden är mycket stor, och de framtida kostnaderna för att åstadkomma en acceptabel lösning är ytterst osäkra. Risken är påtaglig att vår generation kommer att överlämna ett olöst avfallsproblem till efterföljande generationer. Det är ett mycket tungt arv som vi lämnar efter oss för nöjet av några årtiondens lättvindigt energislöseri.

Folkkampanjens grundläggande inställning är att radioaktivt avfall inte ska få produceras. Detta åstadkoms genom att kärnkraften så snart som möjligt avvecklas och ersätts av förnybar energi och effektivare energianvändning. Fortsatt användning av kärnkraft som energikälla är inte förenligt med ett hållbart och miljövänligt samhälle.

Vem ska ha betalningsansvaret?

Folkkampanjen delar utredarens analys av bristerna i den nuvarande finansieringsordningen. Genom att betalningsansvaret är knutet till de kärnkraftsproducerande dotterbolagen, och genom att beloppen är begränsade och betalningsansvaret är begränsat till fondernas behållning fungerar dagens system närmast som ett sätt att begränsa kärnkraftsföretagens betalningsansvar, inte som ett medel att garantera att de tar sitt fulla ansvar för avfallshanteringen. Därigenom finns inga garantier för att kärnkraften bär sina fulla kostnader för avfallshantering och rivning. Istället för att vara en avfallskostnadsgaranti fungerar systemet som ett högkostnadsskydd för kärnkraftsföretagen.

I praktiken innebär det att kärnkraften subventioneras genom att staten tar på sig alla okända risker och alla kostnader utöver fondernas behållning. /---/

Folkkampanjen stödjer utredarens förslag att lägga betalningsansvaret på kärnkraftskoncernernas moderbolag - ägarbolagen. Vi delar också uppfattningen att ansvaret ska vara i princip obegränsat för de kostnader som i framtiden kan uppkomma. Vi noterar att reservanterna har uppfattat detta "obegränsade ansvar" och menar att det är ett hot mot företagets kreditvärdighet. Reservationen är en bekräftelse på att dagens system kraftigt begränsar kärnkraftsföretagens ansvar och kostnader för avfallshanteringen. /---/

Vad kommer avfallshanteringen slutligen att kosta?

Utredaren gör en förtjänstfull genomgång av de ekonomiska riskerna med stora projekt. Dels konstaterar han att stora projekt allmänt har en tendens att kraftigt överskrida sina ursprungliga kostnadskalkyler. /---/

Det samlade intrycket av utredarens bedömningar är att kärnavfallsprojektet är ett ytterst osäkert projekt och att de kostnadsuppskattningar som idag görs av KBS och som godkänns av SKI är vilda gissningar om en okänd framtid. Utmärkande för hela projektet är, som utredningen konstaterar /---/, att KBS-projektet ännu inte nått fram till en konkret beskrivning som kan ge upphov till specifika krav. Utan sådana kravspecifikationer är det omöjligt att ange vilka kostnader som följer. /---/

Det finns också osäkerhet kring kostnaderna för rivning av kärnkraftverken. Vid KASAM-seminariet i Gimo påpekade Magnus Westerlind från SKI att de svenska uppskattningarna av rivningskostnader ligger lägre än uppskattningar i andra länder. Det är angeläget att denna fråga utreds vidare av opartiska instanser. /---/

Vad blir konsekvenserna av starkt ökade avfallsmängder?

Genom att avvecklingen av kärnkraften kraftigt fördröjts genom förhållning av fattade riksdagsbeslut har också förutsättningarna för avfallsprojektet kraftigt förändrats. En stor förändring är att man nu måste räkna med kraftigt ökade avfallsmängder. En annan stor förändring är att tidsperspektivet förskjutits. Om t ex livslängder på 60 år skulle accepteras för vissa reaktorer skulle det innebära att högaktivt avfall kommer att produceras ända fram till 2045 och att projektet inte skulle vara avslutat förrän omkring 2095, dvs vid nästa sekelskifte. Man kan med den tidplanen knappast tala om att vi löst avfallsproblemet i vår livstid, utan kärnavfallet har därmed lämpats över på "kommande generationer". /---/

Från Folkkampanjens sida hävdar vi /---/ att reaktorerna måste avvecklas så snabbt som möjligt, vilket leder till kortare återstående driftstider och därmed behov av att istället höja avgifterna under de återstående åren för att få in tillräckliga belopp.

Stockholm 31 mars 2005

Kjell Andersson

styrelseledamot, Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen

Hela yttrandet kan läsas i föreningens hemsida. Det kan också rekvireras från kansliet.

KÄRNKRAFT OCH KÄRNVAPEN, OSKILJBARA TVILLINGAR

Spridningen av kärnvapen i världen har skapat rubriker hela det senaste halvåret. Listan på "skurkstater" skiftar, beroende på vem som uttalar sig, men en sak är klar: sambandet mellan de olika kärnkraften och kärnvapenspridning blir alltmer tydligt.

Sambandet mellan civil och militär användning av kärnteknik klargörs i en rapport, "Dual Capable Nuclear Technology", som skrivits av konsulterna Large & Associates på uppdrag av Greenpeace i Storbritannien.

De paket med kärnteknikkunnande som exporteras till "nya" kärnkraftländer avser alltmer både kärnvapentillverkning och kärnkraftproduktion. Anläggningarna likaså. I och med att tekniken standardiserats är det inte längre nödvändigt att företa uppseendeväckande bombprov. Allt fler länder strävar efter att bli självförsörjande med bränsle och bygger upp sina egna anriknings-, bränsletillverknings- och upparbetningsfabriker.

Det tekniska kunnandet har sluppit genom kontrollapparaten. IAEAs kontroll har inte räckt till. Återigen visar det sig, att rollen som marknadsförare av kärnteknik sätter krokben för IAEAs andra roll som icke-spridningsgarant.

IAEA SYNAR BRASILIEN

Brasilien har två kärnkraftverk. Hittills har landet varit beroende av uranimport men i år ska man börja tillverka sitt eget uranbränsle. Landet har de sjätte största uranreserverna i världen.

IAEA kräver att få övervaka alla steg i upparbetningsprocessen. Brasilien vägrar med hänvisning till risken för industriespionage. Upparbetningsprocessen är nämligen betydligt energisnålare än gängse teknik i USA och Frankrike.

IAEA och USA försäkrar att ingen misstänker Brasiliens avsikter men att det är nödvändigt att Brasilien tillåter inspektionerna om man någonsin ska kunna förmå länder som Nordkorea och Iran att ge med sig.

Tillverkningskapaciteten beräknas räcka till sex reaktor, varför export av kärnbränsle är en förutsättning.

Källa: Svenska Dagbladet, 23 okt 2004

VETTLÖST VÄLSTÅND

*Vi måste bli väldigt många
som ger av vårt överflöd
till dem som lever i armod
och dör en för tidig död.*

*Vi måste påverka varandra
och tänka logiskt och klart.
Vi måste fatta att livet för många
är allt annat än underbart.*

*Vi måste sänka vår standard
ge på oss själva akt.
Vi får inte förgöra oss och andra
i ett vettlöst välståndsjakt.*

*Dikt av Inga Abom i Höör,
som också skrivit:*

*"Så länge krigsmakt finnes
benämnt försvar,
så länge har vi kriget, våldet
och nöden kvar."*

Vid ett seminarium anordnat av Atomstopp International i Linz, Österrike, i höstas förklarade professor Alexei V Jablovskov hur det kommer sig att kärnvapen fortsätter att spridas. Psykologiskt sett är det för att etablerade kärnvapenstater vägrar avväpna sig till hundra procent. Tekniskt sett är det helt enkelt på grund av att den "fredliga" civila kärnkraften utgör en sådan effektiv täckmantel. Enligt Jablovskov är det fel att fokusera uteslutande på "skurkstaterna"; man får inte glömma att de mesta av dessa staters råmaterial har tillhandahållits av s.k. fredsälskande länder.

Läs Large-rapporten vid

<http://archive.greenpeace.org/comms/nukes/nukes.html>.

Se också tidningen Natures temanummer om kärnvapenspridning:

www.nature.com/news/specials/nuclear/index.html.

Se även artiklar om Pakistan (Medsols 3/04) och Nordkorea (2/04).

AYATOLLORNAS BOMBER

Oktober 2003 tvingades Iran erkänna att man i smyg anrikat uran och skilt ut plutonium, två verksamheter som väcker misstankar om ett vapenprogram. Efter hårda debatter inom FN satte IAEA landet under förstärkt övervakning. 18 september 2004 blev det känt att Iran hade börjat omvandla uranoxid (s.k. yellowcake) till uranhexafluorid (UF₆), en gas som används i anrikningsprocessen.

USA har velat straffa Iran för sitt förmenta brott mot icke-spridningsavtalet genom ekonomiska sanktioner i FNs regi. Frankrike, Storbritannien och Tyskland har i stället förespråkat en övertalningskampanj, med erbjudanden om teknisk hjälp, förutsatt att Iran upphörde med sina försök med vapentechnologin. Ett avtal slöts, men det dröjde inte länge innan Iran återupptog sitt försöksprogram. USA har motsatt sig övertalningsoffensiven med hänvisningen till att tekniköverföringen lika gärna kan hjälpa Iran utveckla vapen.

Iran har till och från hotat med att säga upp icke-spridningsavtalet. Ömsesidiga kärnvapenangrepp mellan Iran och Israel kan inte uteslutas. Israel tros ha omkring 200 kärnstridsvapensatsar i sin arsenal.

Källa: WISE-NIRS Nuclear Monitor nr. 616

(online vid www.nirs.org/mononline/mononl.htm)

OFFER STÄLLER KRAV

Mellan 1960 och 1986 genomförde Frankrike 210 kärnvapenprov. Närmare 150.000 människor i Nordafrika och Söderhavet exponerades för proven. Franska staten har hävdat att proven var "rena" men cancerfallen bland personal och lokalbefolkning säger emot.

År 2001 bildades en aktionsgrupp som omfattar både personal och lokalbefolkningen i Polynesiens. I höstas gav en domstol i Paris klartecken för att tillsätta en utredning om skadeverkningarna.

Läs mer (på franska): www.aven.org

European Spallation Project Scandinavia (ESS) är ett högrisk kärntekniskt projekt som starka krafter vill se förlagt till utkanten av Lund. Processen använder sig av kvicksilver, hela 30 ton, som blir alltmer radioaktivt under processens gång. Ett strömavbrott, även momentant, kan orsaka en explosion.

Ca 100 personer, huvudsakligen Lundabor, deltog i ett informationsmöte anordnat av ESS-Scandinavia 19 april i Lund. Kunskapsnivån var hög. Folkkampanjens Ninna Widstrand var där:

DEN KRITISKA MASSAN:

“30 TON KVICKSILVER? ATT NI HAR MAGE!”

Efter en inledande presentation av projektchefen Karl-Fredrik Berggren, professor i teoretisk fysik vid Linköpings universitet, projektsekreteraren Patrik Carlsson och universitetsdirektör Peter Honeth följde två timmars intensiv frågestund. Nästan alla frågeställarna var kunniga och kritiska till hela projektet:

Tomas Björnsson från Lundabygdens Natursvårdsförening inledde: "Regeringen har precis gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att stoppa kvicksilvret. Vi förstår inte att ni har mage att föreslå detta. Att ni inte skäms!"

Karl-Fredrik Berggren svarade: "Kvicksilvret har de bästa egenskaperna [för processen]. Därför håller vi fast vid det. Tillslut. Så länge nyttan överskrider harmen. Jag behöver inte skämmas."

Bertil Göransson, LRF och centerpolitiker, erinrade om att det faktiskt rör sig om Sveriges bästa åkermark. Övriga kritiska punkter:

1. Planen visar en säkerhetszon kring anläggningen som är betydligt snävare än hos liknande projekt ute i världen.
2. Projektet strider mot Sveriges miljömål och Agenda 21.
3. Marken är olämplig; ESS-anläggningen kräver en bärlast på 200 ton/kvadratmeter
4. Bengt Erlandsson, docent i kärnfysik, påtalade risken för strömavbrott, som högst får vara 0,6 sekunder.

Ninna Widstrand tog upp frågan om möjliga bombangrepp och terrorism och hänvisade till överbefälhavaren Nils Svedlund som före kärnkraftens införande i Sverige ansåg att kärnkraftverk borde ligga i bergrum. "En konventionell bomb på ett kärnkraftverk är en otänkbar händelse," sa ÖB.

— Jag minns det för det var ett så starkt uttalande, kommenterar Ninna.

"ESS ska byggas "bombsäkert," blev svaret från projektsekreterare Carlsson.

David mot Goliat i Lund?

ESS-projektets uppbackning är inte att förakta. Allan Larsson, f d finansminister, numera ordförande i Lunds universitets styrelse, har fått regeringens uppdrag att utreda möjligheten att placera ESS i Sverige. Hans rapport väntas 1 juli 2005. Därefter fattar regeringen vid årsskiftet 2005/06 beslut om Sverige ska erbjuda värdskap för ESS.

Vetenskapsrådet är positiva till ESS liksom Nordiska Ministerrådet, som eventuellt kan stödja projektet genom sin nya forskningsfond NordForsk. Hela etablissemangen är alltså involverade och stödjer projekt ESS i Lund.

Kommunstyrelsen i Lund ingår sedan flera år i ESS-konsortiet, vilket har väckt stark kritik.

Byggnadsnämnden gav 21 april projektet grönt ljus och lämnade saken vidare till kommunfullmäktige. Fullmäktige har inte tidigare behandlat frågan om ESS.

Till motkrafterna räknas den allmänna opinionen och miljörörelsen. Vice ordförande i Byggnadsnämnden, Peter Björling (mp), reserverade sig mot nämndens beslut (se nedan). Miljöpartiet vill att Lunds kommun lämnar ESS konsortiet och hävdar att en miljöprövning bör göras först, sedan en fördjupad översiktsplan. Partiet yrkar också på en kommunal folkomröstning om projektet.

Även Vänsterpartiet reserverade sig mot beslutet.

Naturskyddsföreningens riksmöte 2004 tog ställning mot ESS. Lundabygdens Naturvårdsförening har gjort en detaljerad kritisk analys av projektet (länk nedan).

En fråga vid mötet 21 april gällde varför ESS inte placeras i atomforskningscentret Risø i danska Själland. Svaret blev att det varit en kraftig folklig opinion mot det. Att döma av uppslutningen vid mötet är opinionen i Lund nog så stark. Frågan är om den svenska etablissemangen är lika lyhörd för opinionen som det danska.

Läs mer:

www.lundabygden.snf.se/ESSfakta.htm

www.folkkampanjen.se/essinfo.html samt Medsols 3/02, 4/02, 3/04

Mera om ESS-Scandinavia på deras egen hemsida:

www.ess-scandinavia.org

och European Neutron Portal: www.neutron.neutron-eu.net/n_ess

MILJÖPARTIETS RESERVATION

[---]

Miljöpartiet de gröna tar inte ställning i frågan om anläggningens värde i sig, det är inte en kommunal fråga. Däremot anser vi att det finns så många problem förknippade med att lägga ESS i Lund att dessa måste belysas grundligt. Förutom säkerhetsaspekter bör utredas följder betr markanvändning, motstående intressen kulturmiljö, natur, jordbruk etc, följder för befolknings-tillväxt, infrastruktur, transporter. Dessa frågor är så omfattande att de bör tas upp i en översiktsplan och inte i en detaljplan! Själva planprövningen gör byggnadsnämnden, som därför måste avhålla sig från tendentiösa partsinlagor. Det är bra att fullmäktige får ta ställning till ESS på ett tidigt stadium. Frågan är vad fullmäktige ska ha för underlag och vad det skall besluta. Miljöpartiet yrkade att byggnadsnämnden skall besluta föreslå KF

- Att uppdra åt kommunstyrelsen att begära Lunds utträde ur konsortiet för ESS,
- Att begära ett fullständigt underlag för etableringen, och en miljökonsekvensutredning enligt miljöbalken samt riskanalys.
- Att om det därefter finnas förutsättningar, föranställa om en fördjupad översiktsplan i vilken konsekvenser av en etablering av ESS i Lund belysas allsidigt betr. markåtgång och konflikter med motstående intressen, betr befolknings-tillväxt och ökat behov av bostäder, transporter och infrastruktur, energiförsörjning mm.,
- Att före ett beslut om ESS ta initiativ till en kommunal folkomröstning i frågan.

Byggnadsnämnden kommer inte att driva frågan om etablering av ESS utan har som enda uppgift att ombesörja den planprövning som kan bli aktuell.

Vi reserverar oss till förmån för vårt yrkande.

2005-04-28

Peter Björling

LEDARE

Strax före **Medsols** pressläggning kom Miljödomstolens i Vänersborg överraskande Nej till Ringhals ABs ansökan om att höja den termiska effekten i två av verkets reaktorer. Uttalandet har väckt olika reaktioner inom miljörörelsen.

VAD BETYDER MILJÖDOMSTOLENS NEJ?

Miljödomstolen (MD) konstaterar att kärnkraften inte platsar i ett hållbart Sverige. Skälen är främst de konsekvenser som en radiologisk olycka kan ha, det olösta problemet med kärnkraftens avfall och de stora mängderna spillvärme som inte tas till vara. (Det är inte spillvärmens miljöeffekter utan den usla resurshushållningen, som MD anmärker på).

MD lämnar dock inte någon dom i frågan utan hänvisar ärendet till regeringen, närmare bestämt till miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, för ett avgörande. Resonemanget är i korthet följande: Driften av reaktorerna vid Ringhals är riskabel och kan inte godtas utifrån miljöbalken. Samtidigt står Ringhals för en betydande andel av landets strömförsörjning. Avvägningen mellan dessa motstridiga intressen görs lämpligen av regeringen.

Ett belysande exempel på MDs sätt att resonera gäller kärnavfallshanteringen: "... En förutsättning för ett tillstånd enligt miljöbalken till den ansökta verksamheten [måste] vara att sluthanteringen av kärnbränsleavfallet är löst eller kan lösas på ett sätt som uppfyller de krav som följer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Ringhals kan inte anses ha visat detta.

Ett sådant förhållande utgör i normalfallet skäl för att inte bifalla en ansökan. I ett mål där ett annat allmänt intresse av synnerlig vikt står mot miljöintresset kan dock miljödomstolen finna att omständigheterna är sådana att målet i stället skall överlämnas till regeringen ... "

Att ärendet lämnas vidare till en regering som blivit känd för sina många svek i fråga om kärnkraftsavvecklingen upplevs på sina håll som feghet eller t.o.m. en cynisk fint från MDs sida. Nog skulle man vilja se att sagt "A" faktiskt någon gång följdes av "B"!

Men Miljödomstolens bedömning (ss 127-145 i yttrandet) är knappast uddlös. Domstolen går t.ex. i kliché med kärntekniklagen (och SKI och SSI) betr. det hittills gängse sättet att värdera kärnkraftens risker. MD avvisar regeringens tidigare bedömning -- utifrån kärntekniklagen -- att den s.k. restrisken (händelse med mycket låg

sannolikhet) skulle vara försumbar. MD för konsekvenserna av en olycka in i riskbedömningen. Äntligen! Och inte nog med det. Yttrandet vidgar grunden för bedömningen av konsekvenserna från beräknade dödsfall till följd av akut strålsjuka till att omfatta cancerfall på sikt och radiologisk förorening av jord och vatten.

Utgångspunkten för MDs säkerhets- och riskbedömning är att redan risken för att skador uppkommer är tillräcklig för att stoppregeln ska gripa in. "Risken får dock inte vara försumbar utan skada eller olägenhet måste kunna förutses med viss sannolikhet. *Bedömning av vilken skada som får accepteras påverkas inte av verksamhetens betydelse* och det är verksamhetens eller åtgärdens sammanlagda olägenheter som skall beaktas" (vår betoning).

Det är mot denna utgångspunkt som MDs slutsats får sin kraft: "Med hänsyn till de omfattande konsekvenser som en olycka kan innebära i ett längre tidsperspektiv kan miljödomstolen inte finna annat än att den så kallade restrisken inte är försumbar i miljöbalkens mening."

"Stoppregeln" kan tillämpas, den termiska effekthöjningen avvisas.

Till sist, frågan om bristande resurshushållning: "Miljödomstolen finner att utsläppet med kylvattnet av de energimängder det är fråga om innebär en sådan skada eller olägenhet av väsentlig betydelse som avses i [stoppregeln]. Med denna bedömning får verksamheten bedrivas *endast om regeringen finner att det finns särskilda skäl*" (vår betoning).

Genom sina tydliga ställningstaganden för miljön och mot kärnkraften -- dess drift, dess avfall, dess värmeutsläpp -- tvingar MD regeringen att otvetydigt ta på sig ansvaret för en ev. fortsatt satsning på ett föga hållbart energislag.

Det ankommer på oss i miljörörelsen att hålla departementet och regeringen på den smala vägen.

Charly Hultén